

Почетком овог мјесеца у Црној Гори је организована прва јавна расправа о Предлогу Статута Регионалне комисије за утврђивање чињеница о ратним злочинима и другим тешким кршењима људских права на подручју некадашње СФРЈ (РЕКОМ), чији је коначни текст утврдила Коалиција за РЕКОМ на Скупштини одржаној у Београду 26. марта ове године.

Наиме, Удружење бораца ратова од 1990. године Црне Горе (Удружење) посветило је том акту, округли сто под називом »Предлог Статута РЕКОМ – Шта је спорно«, с циљем да се, у сусрет достављања тог акта државама уговорницама на потпис и ратификацију, отвори расправа о правној природи и садржају тог акта и укаже на изгледне негативне посљедице његовог прихватања у предложеној форми.

Иначе, иницијатори оснивања РЕКОМ су **Наташа Кандић**-НВО Фонд за хуманитарно право, Београд,

Весна**Тершчалич**

-Н

ВО Документа-Загреб и

Мирсад Токача

-НВО Информативно-документациони центар, Сарајево.

Током прошле године, на платформи »залагања за расветљавање свих злочина, како би правда за жртве била задовољена и како би се регион окренуо помирењу и сарадњи“, подршку иницијативи за оснивање РЕКОМ дали су Европска комисија, Европски парламент, предсједници Србије и Хрватске **Борис Тадић** и **Иво Јосиповић**, предсједник Скупштине Црне Горе

Ранко Кривокапић,

као и

бројне невладине организације и појединци из региона.

Послије овакве подршке амбиције руководства Коалиције за РЕКОМ и њихових политичких ментора су нагло порасле, па се модел те комисије, која је била замишљена као регионално радно тијело основано међудржавним споразумом, које би пружало добре услуге у поступку прикупљања информација о жртвама ратних дешавања на простору бивше СФРЈ и иницирало покретање истраге о почињеним ратним злочинима без ремећења правног система држава оснивача, коначним Предлогом Статута, претворио у нешто друго.

Туторство РЕКОМ над државама оснивачима

Шта је то »нешто друго«, појаснио је уводничар на округлом столу **Радан Николић**, председник Удружења, који је саопштио да је амбиција руководства Коалиције за РЕКОМ да та комисија има статус међународне организације, а њен Статут, као оснивачки акт, првану природу међународног уговора, који има примат над домаћим законодавством.

Оптужујући руководство РЕКОМ да манипулишу чланством и прикупљачима потписа за оснивање те комисије и да покушавају, како су то изјавили неки од коаутора Предлога Статута, да уз »неодољив притисак на власти« уз »подршку релевантних међународних организација«, будуће државе уговорнице доведу пред свршен чин, Николић је истакао: *»Пред странама уговорницама: Словенијом, Хрватском, Босном и Херцеговином, Црном Гором и тзв. Косовом је понижавајући задатак да оснују РЕКОМ као властитог татора који, као међудржавно истражно тијело, обавезује на сарадњу, истражује и ислеђује, задаје домаће задатке и пријети казним одредбама, преузимајући на себе прерогативе судства, упркос начелу независности судова, које је и међународни стандард«.*

Николић је навео задатке и проблематична овлашћења Комисије и упозорио да се обавезност сарадње са Комисијом и потупања по одредбама Статута не односи само на државне органе, тужилаштва, судове, полицију, већ и на сва правна и физичка лица који су предмет интересовања Комисије, вјерске заједнице, политичке и културне организације, медије, бивше и садашње државне функционере и службенике, новинаре итд.

Гажене људског достојанства и права

»Супротно прокламованим принципима поштовања људског достојанства и поштовања људских права и слобода, Предлог Статута садржи одредбе којима се газе управо ти принципи«, казао је Николић и појаснио да се то, прије свега, односи на јавне сесије о дјеловању државних институција, политичких организација, културних и научних установа, цркава и вјерских заједница, и медија уочи и у току оружаних сукоба, а у односу на чињења ратних злочина и других тешких кршења људских права, на којима је, под пријетном принудног привођења и изрицања казне, присуство и давање изјаве

позваног лица обавезно, исто као што су електронски медији у државном власништву, односно јавни сервиси, на територији држава уговорница обавезни да емитују тематске сесије Комисије. « *Други драстичан случај гажења људског достојанства и права односи се на овлашћење Комисије да у завршном извјештају констатује да постоји озбиљна сумња да је одређено лице учинило ратни злочин односно тешко кршење људских права, а онда да од тога лица, уз обећање да ће му суд узети то као олакшавајућу околност од битног значаја за одмјеравање висине казне, изнуђује исказ о другом починиоцу кривичног дјела или о постојању масовне горбнице*», саопштио је Николић.

Жртва РЕКОМ би могла бити истина о протеклим ратним дешавањима

Наводећи да је утјеривање једностране кривице за ратна дешавања двадесетих година Србији и Црној Гори, односно бившој ЈНА и Војсци Југославије и даље присутно, Николић је навео да су интересантна мишљења да иза оснивања РЕКОМ стоје они исти који су разбили СФРЈ и основали Хашки трибунал, а који настоје да преко Комисије оперу своје ратне биографије, као и мишљење које у позадини оснивања РЕКОМ види “антиратно профитерство” руководства Коалиције за РЕКОМ.

Николић је нагласио да је индикативно изостављање из интересовања Комисије злочина трговине људским органима на Косову и Метохији, као и 1990 године, када су почињена тешка кршена права српског народа у Хрватској и почели оружани сукобу у тој републици бивше СФРЈ, те да се у тексту Предлога Статута нигдје не помиње НАТО агресија на СРЈ 1999. године када су почињени масовни злочини над цивилима.

»Давање Косову истог статуса као Србији, са истим борјем чланова у Комисији, као и састав, кворум и начин доношења одлука Комисије, подешени тако да Босна и Херцеговина има исти број чланова као Србија и Црне Гора заједно и да се одлуке могу доносити и када нијесу присутни чланови Комисије из Србије и Црне Горе, односно када су сви чланови из Србије и Црне Горе против, је провокативно, недобронамјерно и крајње неприхватљиво«. Наведено указује на могућност да жртва Комисије, ма колико то апсурдно звучало, буде управо истина о протеклим ратним дешавањима, због чега су овакав модел и овлашћења Комисије за Удружење неприхватљиви«, казао је Николић.

Уз напомену да је у свијету од 1974. године основано преко 20 невладиних службених комисија за истину и помирење и да би РЕКОМ био прва оваква комисија у Европи и

прва међудржавна у историји, Николић је нагласио да је неуобичајено да образложење Предлога Статута не садржи процјену износа средстава за рад Комисије. *»Ако је буџет Комисије за национално јединство и помирење Јужне Африке за двоиполгодишњи мандат износио око 18 милијона долара, онда је извјесно да би буџет РЕКОМ, као међудржавне комисије, вишесртруко надмашио овај износ* «, закључио је Николић.

Ријечи лете, а оно што је написано остајен (*Верба волант-сцрипта манент*)

Историчар академик **Зоран Лакић** је истакао да у Предлогу статута РЕКОМ и његовом образложењу има доста нејасноћа и да треба смањити на најмању могућу мјеру опасност од успостављања паралелних институција и да Комисија преузме функцију судских органа.

Говорећи о задатку Комисије да истражи политичке и друштвене околности које су одлучујуће допринијеле избијању оружаних сукоба и њеном овлашћењу да препоручи интеграција утврђених чињеница у образовне системе држава чланица попут измјене садржаја у уџбеницима историје и *»стварања заједничког записа о злочинима из 1990–их«*, историчар академик Зоран Лакић је савјетовао да при томе не треба журити и саопштио:

“Евидентан је повећан страни интререс за нашу новију историју. Поред мноштва пропагандистичких књига појавиле су се и озбиљне научне студије, које нам могу бити од велике користи. Имам у виду неке њемачке ауторе који су рат 1991-1995 означили-интервенционистичким, јер је у њему учествовало преко 100 000 странаца: српских добровољаца, хрватских плаћеника и муслиманских фундаменталиста - бас тако су их назвали. У прикупљању неопходних података мора се користити ова научна литература. Осјетљиво је и деликатно питање шта све може ићи у наставу историје - у уџбеничку литературу. Планирана Комисија би могла да буде само предлагач. И ништа више. Можда би се о овим питањима могли организовати посебни округли столови. Коначно, да ли је вријеме за финансирање овога посла и да ли смо изабрали прави пут ?! Зато сам инсистирао и инсистирам на озбиљним припремама. Морао би се анимирати свако – ко би нам био од користи. Верба волант-сцрипта манент “ !, закључио је академик Лакић.

РЕКОМ нови Хашки трибунал ?

Потпредсједник Одбора за уставна питања и законодавство у Скупштини Црне Горе **Вел изар Калуђеровић**

је указао да је Предлог Статута РЕКОМ урађен по узору на Римски статут, оснивачки акт Међународног кривичног суда са сједиштем у Хагу. »

Да ли је комисија својеврсна замјена за Међународни кривични трибунал за ратне злочине на простору бивше Југославије? Иако се у образложењу предлога Статута стално потенцира да комисија нема карактер судског органа мени се намеће закључак да у фактичком поступању и одлучивању у доброј мјери има елемената суда"
, рекао је Калуђеровић.

Слично, критичко мишљење о Предлогу Статута саопштио је **Драгослав Шћекић**, представник клуба посланика Социјалистичке народне партије Црне Горе.

Андрија Поповић, предсједник Либералне партије Црне Горе саопштио је да поздравља јавну расправу на ову тему, указао на антиратну политику те партије и заложио се за све што води процесима помирења и интеграција на простору бивше СФРЈ.

Вукан Ковач, представник Савеза удружења логораша Републике Српске је истакао да та организација, као ни Организација породица заробљених, погинулих бораца и несталих цивила Републике Српске не подржавају овакав модел РЕКОМ нити имају повјерења у медијаторе и организаторе те Комисије, које доживљава као манипулаторе који су злоупотребили милионске суме које су добили од порезних обвезника и донатора.

Миленко Јовановић, предсједник Савеза удружења расељених, избјеглих и прогнаних у Црној Гори је такође изразио негативан став те организације према РЕКОМ и Наташи Кандић која се и даље бави антисрпском политиком, да од албанских терориста прави борце и покушава да Србе са Косова и Метохије стави под контролу институција тзв. Косова.

Ко то има право да одлучује у име мртвих ?

И **Добрило Дедеић**, предсједник Странке српских народњака је против конституисања

РЕКОМ, односно права и обавеза које проистичу из њеног правног субјективитета. „У бившој Југославији није било сукоба на начин на који се то медијски представља. Сецесионисти из Словеније, Хрватске, Црне Горе, Федерације БиХ, Македоније и дјелимично са Косова и Метохије остварили су свој циљ, задовољили своје интересе. Интерес је суштина ствари у политици. Срби нијесу успјели да сачувају Југославију. Циљ Рекома јесу донације, односно паре која је запад спреман да уложи да би докусурио Србе средствима у којима није до краја или на адекватан начин успио Хашки трибунал. Такође, Реком настоји да све жртве стрпа у исти кош. Ко то има право да одлучује у име мртвих или да мири мртве? Ко може да помири Србина жртву са његовим целатима из редова хрватског или бошњачког народа? Или, свеједно, Бошњака, односно Хрвата, који је жртва неког другог народа? Потпуно је нелогичан и крајње нејасан разлог због кога је Сарајево одређено за сједиште комисије. Ако је ријеч о страдању било је природније да то буде Книн, односно подручје Републике Српске Крајине са кога је протјерано, исељено и побијено становника у распону једнаком броју становника у Црној Гори и на територији већој од Црне Горе“, саопштио је Дедеић.

Срдо моја не срти се наме

Члан Координационог вијећа Коалиције за РЕКОМ, **Далиборка Уљаревић**, није присуствовала округлом столу, али је у отвореном писму Николићу, које је он прочитао на округлом столу, између осталог, поручила:

»Не вјерује у наведене циљеве скупа и вашу личну жељу да отворите аргументовану расправу о иницијативи за успостављање РЕКОМ с обзиром на досад показан недобронамјеран приступ«.

Не наводећи кад ће то бити, Уљаревић у писму тврди да ће представници Коалиције за РЕКОМ предсједницима земаља бивше Југославије предати иницијативу за оснивање РЕКОМ-а уз потписе грађана из региона.

Њена колегиница из Центра за грађанско образовање **Мирела Реброња**, координаторка Коалиције за РЕКОМ,

послала је медијима изјаву у којој тврди да та комисија неће бити међународна организација, мада у Предлогу Статута јасно пише да је РЕКОМ међународна организација основана тим актом. "

Већ је приједлог да то буде међу-владино тијело држава бивше СФРЈ, поручила је Реброња.

Теа Горјанц Прелевић, која се представила као коаутор Предлога Статута, у оштрој полемици са Николићем, казала је да није тачно да постоји антиратно профитерство у

Коалицији за РЕКОМ као ни то да је намјера Коалиције за РЕКОМ да доведе државе уговорнице »пред свршен чин«, те да је лично увријеђена констатацијом Николића да се образложење Предлога Статута у многим своди на препречавање »Маркових конака«. Иста је устврдила да комисија неће ником да суди и да ће Предл
ог Статута бити достављен на разматрање парламентима тих држава.

Пошто јој је Николић одговорио Горјанц Прелевић је припријетила судом и видно узбуђена напустила скуп.

Предлог Статута РЕКОМ су оштро критиковали и **Владо Вуковић**, представник Југословенских комуниста Црне Горе, који је писмо Далиборке Уљаревић оцијенио као грађанско неваспитање, као и **Жарко Томановић** из НВО Европски покрет наши коријени, који је посебно указао на антисрпску политику свјетских и европских моћника.

Епилог

Све у свему, расправа је показала да је Удружење организацијом овог округлог стола погодило »право у сриду« и да у Коалицији за РЕКОМ нешто дубоко не штима и да ни сами чланови Координационог вијећа Коалиције за РЕКОМ из Црне Горе не знају шта ће се даље дешавати са Предлогом Статута који је био предмет расправе.

Да ли слиједи кома предложеног модела РЕКОМ-а, као и да ли ће, коме ће и када ће бити достављен урађени Предлог Статута остаје да се види.

[Српске новине ЦГ](#)